

Албатта, амаллар ниятга боғлиқдир

17:04 / 08.01.2017 22616

Умар розияллоху анхудан ривоят қилинади: «Пайғамбар соллаллоху алайҳи васаллам: «Албатта, амаллар ниятга боғлиқдир. Албатта, ҳар бир кишига ният қилган нарсаси бўлади. Бас, кимнинг ҳижрати Аллоҳ ва Унинг Расули учун бўлса, унинг ҳижрати Аллоҳга ва Унинг Расулига бўлади. Кимнинг ҳижрати дунё учун бўлса, унга эришади. Ёки аёл учун бўлса, уни никоҳлаб олади. Бас, унинг ҳижрати нима учун қилган бўлса, ўшанга бўлади», дедилар». Бешовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Бу ҳадиси шариф ҳазрати Умар розияллоху анхудан ривоят қилинмоқда. У киши билан юқорида танишиб ўтганмиз.

Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам ўзларининг ҳадисларида қисқа иборалар билан бир олам маънони баён қилганлар. Шунинг учун ҳам уламоларимиз бу ҳадиси шарифни алоҳида эътибор билан, атрофлича ўрганиб чиққанлар.

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал раҳматуллоху алайҳи: «Илмнинг учдан бири шу ҳадисда», деган эканлар.

Чунки, банданинг савоб касб қилиши уч наrsa; дил, тил ва бадан орқали бўлади. Бу ҳадисда дил орқали бўладиган наrsa тўла баён қилинган. Чунки, дин ички ва ташқи амаллардан иборатдир. Ички амал ниятдан иборат, ният эса қалб ила бўлади.

Имом Шофеъий раҳматуллоху алайҳи: «Илмнинг ярми шу ҳадисда», деган эканлар.

Имом Абу Довуд раҳматуллоҳи алайҳи эса: «Бу ҳадис Ислоннинг мадори бўлган ҳадислардандир. Инсоннинг дини учун тўртта ҳадис кифоя қилур:

1. «Албатта, амаллар ниятга боғлиқдир» ҳадиси.
2. «Бирортангиз токи ўзи яхши кўрган нарсани ўз биродарига ҳам яхши кўриб илинмагунча мўмин бўла олмайди» ҳадиси.
3. «Киши Ислонининг гўзал бўлиши ўзи учун беҳуда нарсаларни тарк қилишидандир» ҳадиси.
4. «Албатта, ҳалол очиқ-ойдиндир, ҳаром очиқ-ойдиндир», ҳадислари» деганлар.

Юқоридаги ҳадис муҳаддислар ва бошқа уламолар ичида «Умму Қайснинг муҳожирини ҳадиси» номи билан машҳур. Ҳадиснинг бундоқ ном олишига сабаб Умму Қайс исмли маккалик муслима аёлга бир киши уйланмоқчи

бўлади. Умму Қайс «Мен Мадинага ҳижрат қилиб кетмоқдаман. Сен ҳам мусулмон бўлиб орқамдан Мадинага борсанг сенга тегаман» дейди.

Ҳалиги одам ўн кун йўл юриб, Маккадан Мадинага келибди. Умму Қайсни излаб топиб, ўз ниятини яна айтибди. Шартни амалга оширгани учун Умму Қайс ҳам рози бўлибди. Оила қурибдилар.

Маълумки, ҳижрат-улуғ мақом. Дину диёнат учун ҳижрат қилган одамга улкан мартабалар ваъда қилинган. Аммо бу одам бир аёлга уйланиш учун ўн кун йўл юриб, Маккадан Мадинага келди. Агар Умму Қайсга уйланиш нияти бўлмаса, келмоқчи эмас эди. Энди бу одамга ҳам муҳожирлик мартабаси бўладими? Мана шу нарсалар саҳобаи киромлар томонидан Пайғамбаримиз солаллоҳу алайҳи васалламга айтилганда У зот солаллоҳу алайҳи васаллам юқоридаги ҳадисни айтганлар.

Энди ҳадиси шарифни батафсил ўрганиб чиқайлик:

«Албатта, амаллар ниятга боғлиқдир».

Яъни, ҳар бир амал ниятга қараб баҳоланади. Тил билан бажараладиган амалми, бадан билан бажариладиган амалми ёки фарзми, вожибми, суннатми, нафлми-ҳаммасининг тўғри бўлиши ниятга боғлиқдир. Шариат ҳукми бўйича ният билан қилинмаган амал-амал ҳисобланмайди.

«Албатта, ҳар бир кишига ният қилган нарсаси бўлади».

Нимани ният қилса ўша ниятидаги нарсага эришади. Пешин намозини фарзини ўқияпман, деб ният қилса, ўша намознинг савобини олади. Нафл рўза тутаяпман, деб ният қилса, нафл рўзанинг савобини олади.

«Бас, кимнинг ҳижрати Аллоҳ ва Унинг Расули учун бўлса, унинг ҳижрати Аллоҳга ва Унинг Расулига бўлади».

«Ҳижрат» луғатда бирор нарсадан ажраш, унинг ҳижронида қолишни англатади.

Шариатда эса, Аллоҳ ва Унинг Расули розилигини тилаб, дину диёнат йўлида Маккани тарк этиб, Мадинага боришга айтилган. Кейинчалик эса дину диёнат йўлида ўз ватанини ташлаб, бошқа юртларга кўчиб кетишни «ҳижрат» дейилган.

Демак, Аллоҳ ва Унинг Расули учун, деган ният билан ҳижрат қилган одам ҳақиқий муҳожир бўлади. Аллоҳ таоло ва Пайғамбар солаллоҳу алайҳи васаллам томонидан муҳожирларга ваъда қилинган мартабаларга эришади.

«Кимнинг ҳижрати дунё учун бўлса, унга эришади».

Молу дунё қасдида, унга эришиш ниятида ҳижрат қилган бўлса, унга эришади.

«Ёки аёл учун бўлса, уни никоҳлаб олади».

Умму Қайсни никоҳлаб олган кишига ўхшаб ниятига етади.

«Бас унинг, ҳижрати нима учун қилган бўлса, ўшанга бўлади».

Яъни молу дунё ва аёлдан бошқа нарсани, мисол учун дўст ортдириш, саёҳат қилиш, давлат қуришга тайёрланиш, касб ўрганиш ва яна бошқа нарсаларни ният қилган бўлса, ўша нарсаси учун бўлади.

Демак, ҳамма нарса ниятга боғлиқ. Амал бир хил, аммо ниятга қараб турли натижалар беради. Ушбу ҳадиси шариф айтилган даврда Маккадан Мадинага кўчиб ўтиш амалини олайлик.

Бу амал маълум масофани босиб ўтиш, Маккани тарк этиб, Мадинани ватан тутиш билан бўлади. Шу ишни Аллоҳ таоло ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам буюрганлари учун менга вожиб бўлди. Маккадан Мадинага ҳижрат қилмасам гуноҳкор бўламан. Агар ҳижрат қилсам савоб оламан деб ҳижрат қилган одам муҳожир бўлади. Кўриниб турибдики, Аллоҳнинг ва Унинг Расулининг розилигини топаман, деган ният билан ҳижрат қилган одам, ҳақиқий муҳожир бўлади, ажру савобга эришади. Шу билан бирга молу дунё топиши ҳам, оила қуриши ҳам мумкин.

Агар бир одам мазкур ишни фақат молу дунё топишни ният қилиб амалга оширса, молу дунё топиши мумкин, лекин муҳожирлик даражасига эриша олмайди. Муҳожирларга бериладиган ажру савобдан баҳраманд бўлмайди. Учинчи бир шахс худди шу амални, Умму Қайсининг муҳожирига ўхшаб, бир аёлни никоҳлаб олиш ниятида қилади. У ўша аёлни никоҳлаб олиши мумкин, лекин муҳожир бўла олмайди. Муҳожирга ваъда қилинган ажру савоб ва улуғ мартабадан баҳраманд бўла олмайди. Чунки, у ниятни бошқага қилган.

Ушбу ҳадиси шариф ниятни тўғрилаш, яхши ният қилиш орқали кўп нарсаларга эришиш йўлини очиб бермоқда. Ниятсиз ҳеч бир ибодат тўғри бўлмаслигини баён қилмоқда. Ният билан одатдаги оддий бир иш ибодатга айланиши мумкин. Аксинча, ниятсиз ибодат ҳисобланган иш одатдаги оддий ишга айланиб қолиши мумкин.

Мисол учун, бир киши масжидда ўтирибди. Агар ўша одам дам олишни ният қилган бўлса, амали одат бўлади. Дам олади, савоб олмайди. Аммо, ўтиришдан эътикофни ният қилса, ҳадисда айтилгани учун қилаяпман, деган ният билан ўтирса, бу ўтириш ибодатга айланади. Унинг учун савоб олади.

Бир одам ҳаммомда ювинмоқда. Агар у ғуслни ният этиб: «Шариатимизда ғусл қилишга амр этилгани учун қилмоқдаман» деган қасд билан чўмилса, ибодат қилган бўлади. Аммо, тозалик учун қияпман, деган ниятда бўлса, тозаликка эришади. Аммо, ибодат ниятини қилмагани учун савобга эришмайди.

Шариатимиз оила қуришга амр қилган, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Никоҳ менинг суннатимдир, ким менинг суннатимга рағбат қилмаса, мендан эмас», деганлар, шунинг учун оила қуришни ният қилдим,

деган одамнинг оилавий ҳаёти ибодат бўлади. Уйланиб, шаҳватимни бир қондирай, деган ниятни қилган одам, ўша ниятига эришади. Ажру савобнинг яқинига ҳам йўламайди.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Илм талаб қилиш ҳар бир мусулмонга фарз», деганлар.

Халқимнинг, эл-юртимнинг мен ўрганадиган илмга эҳтиёжи бор, фарзи кифояни адо этишим керак, деган ният билан илм ўрганувчи шахс ибодатда бўлади. Фаришталар унинг оёқлари остига қанотларини қўйиб туради. Бу одам улўф ажр ва буюк мартабаларга сазовор бўлади. Илм олсам, молу дунё топаман, мансабга эришаман, деган ниятни қилган одам эҳтимол молу дунё ва мансабга эришар, аммо ажру савобга эга бўлолмаслиги аниқ.

Ислом шариати наздида «динимиз менга аҳли аёлимнинг нафақасини вожиб қилган, ҳалол йўл билан, ҳалол луқма топиб, аҳли аёлимга тутай» деган ният билан далада ишлаётган деҳқон, дастгоҳ олдида ишлаётган ишчи, ўз касбини қилаётган хунарманд, ўз вазифасини адо этаётган идора ходими ёки зиёли ибодат қилаётган бўлади. Бундан бош- қа ниятни қилган одам эса, мўлжалдаги нарсасига эришиши мумкин, аммо ажру савобга эриша олмайди.

Шунингдек, динимизда ҳайвонларга меҳрибон бўлишга, уларни оч ва сувсиз қолдирмасликка амр қилинган, шу амрга биноан, иш олиб боришим керак, деган ниятдаги одамнинг ўз ҳайвонларини боқиб қараши ибодат ҳисобланади. Ўшанга яраша ажру савобини олади. Аммо, мол-қўйимни яхшилаб боқсам гўшти кўп бўлади, сотиб пул қиламан, деган ниятдаги одам гўштга, молу пулга эришиши эҳтимол, аммо ажру савобга эришмаслиги аниқ.

Бу қоида инсон ҳаётидаги ҳар бир нарсага нисбатан қўлланилаверади. Исломда инсон ҳаётининг ҳар бир соҳаси, ҳатто уйқуси ҳам ибодатга айланиши мумкин. Ким хуфтон намозини ўқигач, таҳорат билан ётиб, эрталаб туриб бомдод намозига таҳорат олса ва ўқиса, кечаси билан ибодат қилиб чиққан ўрнига ўтади, деган маънодаги ҳадислар бор.

Инсон ҳалол-пок юриб, Аллоҳнинг кўрсатмаси бўйича яшашим учун керак, деган ниятда еб-ичса, ўша ҳам ибодат ҳисобланади.

Ислом инсон ҳаётини диний ҳаётга ва дунёвий ҳаётга ажратмайди, деганимизнинг маъноси шу.

Аллоҳ таолонинг: «Мен инсу жинларни фақат Менга ибодат қилишлари учун яратдим», деганининг маъноси шу. Яъни, менинг айтганимни қилиб яшасинлар, дегани.

«Ислом дини-осон дин», дейилишининг маъноси ҳам шу. Исломда бошқа дин ва тузумларда одат ва зарурат ҳисобланган нарсаларнинг ҳам

ибодатга айланиши жуда осон. Биргина ниятни тузатиш билан олам гулистон. Чунки Исломда ниятни яхши қилиш билан, шариат кўрсатмасига биноан ҳалол-пок йўл тутиш билан инсоннинг ўз шаҳватини қондириши, кийиниши, еб-ичиши ва ўзининг бошқа эҳтиёжларини қондириши ҳам осонгина ибодатга айланади.

Ҳа, Ислом яхши ниятлар, яхши амаллар динидир.

Ҳа, мусулмон инсон яхши ниятли, яхши амалли инсондир.

Бу динда инсон ўз ҳаётининг ҳар бир лаҳзасини, ҳар бир амалини Аллоҳга ибодатга айлантириши мумкин. Чунки, инсон ҳаётининг ҳар бир соҳаси бўйича Исломнинг кўрсатмаси бор.

Мусулмон инсон шунчалар бахтли инсонки, ўша кўрсатмаларни ўрганиб, ниятини уларга мослаб яшаса, унинг оддий ҳаёти ибодатга айланади.

Мусулмон инсоннинг ибодатга айланмайдиган амали йўқ, унинг шахсий, оилавий, ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, адабий ва бошқа амаллари барчаси ибодат бўлиши мумкин. Бунинг учун эса ундан кўп нарса талаб қилинмайди. Ўз динининг кўрсатмаларини ўргансаю ниятини ўшанга мосласа кифоя. Шу билан бутун бошли бир ҳаёт ибодатга айланади.

Лекин, биз ўзимизга берилган ушбу улкан имкониятдан фойдаланаяпмизми? Албатта, йўқ! Кўпчилигимиз мусулмонликни даъво қилганимиз билан Ислом нималигини билмаймиз. Бироз билганларимиз ҳам ўша билганимизга амал қилмаймиз. Қилган амалларимизни эса Аллоҳ учун, Унинг Расули учун, деб қилмаймиз.

Баъзиларимиз намоз, рўза, никоҳ ўқитиш ва жанозага ўхшаш нарсаларни диндан санаймизу, қолган ҳамма нарсани дунёвий ҳисоблаймиз. Мусулмон одамга намозни фарз қилган Аллоҳ, ҳалол касб қилишни ҳам фарз қилганини унутамиз. Намоз фарзини адо этишни ибодат ҳисоблаймиз, ҳалол касб фарзини адо этишни ибодат ҳисобламаймиз.

Баъзилар эса тамоман ўзидан кетиб, «дин худо билан банданинг орасидаги иш. Банданинг кўнглида ишончи бўлса кифоя, ҳаётнинг бошқа соҳаларига дин аралашмаслиги керак» дейдилар.

Уларга бу ҳуқуқни ким берди?

Ўзи банда бўла туриб, Аллоҳнинг динини чегаралашни унга ким қўйибди?

Бутун борлиқ Аллоҳнинг мулки эмасми?

Бутун инсонлар Аллоҳнинг бандаси эмасми?

Ислом Аллоҳнинг дини эмасми?

Аллоҳ Ўзи яратган борлиқда нимани хоҳласа ўшани қиладиган Зот эмасми?

Аллоҳ Ўзи яратган бандасига хоҳлаган амрини қиладиган зот эмасми?

Аллоҳ Ўзининг охирги дини-Исломни баркамол дин қилиб, инсон ҳаётининг ҳамма соҳаларини қамраб оладиган қилган Зот эмасми?

Бас, шундоқ экан, ожиз банданинг, дин-ундоқ бўлиши керак, дин бундоқ

бўлиши керак эмас, деб Аллоҳнинг динини чегаралашига нима ҳаққи бор?

Ёки ўша гапни айтаётган одам худоми? Худонинг шеригими?

Ёки Аллоҳдан Унинг динини чегаралаб бериш ваколатини олганми?

Мусулмон одам ҳеч қачон динни ва унинг аҳкомларини, буйруқ ва қайтариқларини муҳокама қилмайди. Балки, динда нима келса ўшанга сўзсиз таслим бўлгани учун мусулмон номини олган. Мусулмон одам ўз динини пухта ўрганиб, унга тўлиқ амал қилишга ўтади.

Агар баъзилар айтаётгандек, дин банда билан худо орасидаги шахсий муносабат бўлса, бошқа ишларга аралашмаслик керак бўлса, унда нима учун Аллоҳ инсон ҳаётининг барча соҳаларига тегишли ўз кўрсатмаларини бериб қўйган?!

Нима учун ҳар бир нарсада ўз ҳукмини баён этган? Бундоқ гап мусулмонларга ҳеч тўғри келмайди. Мусулмон одам ўз номи, ўзи билан-мусулмон, яъни, Аллоҳга бутунлай таслим бўлиб, бўйинсунгани учун мусулмон. Мусулмон инсон ҳамма нарсада фақат Аллоҳга бўйинсунади. Ҳамма нарсани Аллоҳнинг кўрсатмаси бўйича қилади.

Бунинг учун эса, ҳамма нарсада Аллоҳнинг ҳукми нима эканини билиши керак бўлади. Шунинг учун Исломни тинмай ўрганишимиз керак.

Ҳар бир амалимизни шариатимизга мувофиқ қилишга ҳаракат қилмоғимиз матлуб.

Ана шундагина ҳар бир нарсада яхши ният қила оладиган бўламиз.

Ана шундагина ҳар бир ишимизни ибодатга айлантириш имконига эга бўламиз.

Ана шундагина бутун ҳаётимизни Аллоҳга ибодат қилган ҳолда ўткази оламиз.